

Banka a finanční trh
Investiční bankovníctví, legislativní úprava
Opatření ČNB v oblasti tržních rizik

1 Legislativa v oblastech komerčního a investičního bankovníctví

- Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance
- Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách
- Zákon č. 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem
- Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu
- Zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování
- Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech
- Zákon č. 377/2005 Sb. (zákon o finančních konglomerátech), o doplňkovém dozoru nad bankami, spořitelními a úvěrními družstvy, institucemi elektronických peněz, pojišťovnami a obchodníky s cennými papíry ve finančních konglomerátech a o změně některých dalších zákonů
- Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením
- Zákon č. 340/2006 Sb., o činnosti institucí zaměstnaneckého penzijního pojištění z členských států Evropské unie na území České republiky a o změně zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů
- Zákon č. 15/1998 Sb., o dohledu v oblasti kapitálového trhu a o změně a doplnění dalších zákonů
- Vybraná ustanovení zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, která se týkají dohledu ČNB
- Vybraná ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (spotřebitelské smlouvy o finančních službách)

2 Právní úprava kolektivního investování v České republice

V ČR byl proces rozvoje tohoto odvětví dramatický, počátky vývoje institucí kolektivního investování i právních norem tuto oblast upravujících je spjat s kupónovou privatizací. Velká část českých investičních a podílových fondů vznikla jako produkt kupónové privatizace. S tímto jevem také souvisí pozdější problémy kolektivního investování i celého kapitálového trhu u nás, které vedly k poklesu důvěry investorů a k celkové nestabilitě tohoto odvětví.

2.1 Zákon o investičních společnostech a investičních fondech

Zákon č. 248/1992 Sb. o investičních společnostech a investičních fondech nabyt účinnost 29.května 1992. Tento zákon poprvé definoval subjekty kolektivního investování a stanovil základní požadavky na subjekty kolektivního investování, čímž byly stanoveny výchozí zásady ochrany investorů. Zákon upravoval např. požadavky na právní formu a kapitálovou vybavenost subjektu kolektivního investování, omezoval podnikatelské činnosti pouze na kolektivní investování, stanovil požadavky na profesní způsobilost osob v řídicích orgánech a informační povinnosti vůči investorům a regulačním orgánům. Dále zde byly poprvé zakotveny principy účtování o majetku investorů odděleně od vlastního majetku investiční společnosti, pravidla diverzifikace a omezení rizika, kontrolní funkce depozitáře, dohled regulátora a náležitosti povolení vzniku a přeměn subjektů regulačním orgánem. Tento zákon definoval dva druhy subjektů kolektivního investování, a to investiční společnosti, které vytvářejí podílové fondy, a investiční fondy.

Tato právní norma byla několikrát novelizována ve snaze upřesnit pravidla pro fungování kapitálového trhu, novelty vycházely z nabytých zkušeností s jeho fungováním a z aktuálních potřeb, které v těchto oblastech vyvstaly. V pořadí první novela upravila zejména princip schvalování změny předmětu podnikání, upravila a upřesnila např. podmínky obhospodařovatelské smlouvy, omezila poskytování úvěrů, půjček a záruk, zpřesnila vymezení investičních možností pro umístění majetku fondů kolektivního investování, dotýkala se také informační povinnosti investičních společností a investičních fondů atd. Cílem druhé novelty bylo obnovit důvěru v kolektivní investování¹, jeho zprůhlednění a vymezení jeho role na českém kapitálovém trhu s ohledem na sbližování s Evropskou unií a na její směrnice, které se týkají kolektivního investování.

2.2 Zákon o kolektivním investování

Zákon o investičních společnostech a investičních fondech vycházel z kuponové privatizace a i přes několik novelizací vykazoval značné nedostatky, jeho hlavním problémem však byla nekompatibilita s právem Evropské unie. Stejně jako v mnoha jiných oblastech, bylo i v oblasti kapitálového trhu v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie nutné přijmout nové právní normy, harmonizující naše právo v právem Evropských společenství.

Se vstupem České republiky do Evropské unie začaly k 1.5.2004 platit nové zákony, týkající se kapitálového trhu – **zákon o kolektivním investování**², **zákon o podnikání na**

¹ Hlavním problémem kolektivního investování, který zapříčinil pokles důvěry akcionářů a podílníků v investiční a podílové fondy, bylo zneužívání postavení majoritních akcionářů a zejména převody investičních fondů na holdingy. Tyto postupy vedly k nelegálnímu odčerpávání majetku z fondů a následně k poklesu cen cenných papírů investičních a uzavřených podílových fondů na kapitálových trzích.

² Zákon č. 189/2004 Sb., ze dne 1. dubna 2004.

kapitálovém trhu³ a zákon o dluhopisech⁴. Těmito novými zákony byly nahrazeny zákony o burze cenných papírů a o dluhopisech, zákon o investičních společnostech a investičních fondech, významnou změnou prošel zákon o cenných papírech. Zákon o kolektivním investování a o podnikání na kapitálovém trhu byly doplněny řadou prováděcích vyhlášek.

Zákon o kolektivním investování uvedl českou legislativu do souladu se Směrnicí 85/611/EHS o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se subjektů kolektivního investování do převoditelných cenných papírů. Zákon přinesl důležité změny pravidel pro fondy kolektivního investování a otevřel český trh investičním společnostem z Evropské unie. Tyto změny uvítali také investoři, protože přijetím zákona došlo k rozšíření nabídky investičních produktů.

Poslední změna zákona o kolektivním investování je z roku 2006 (č. 224/2006 Sb.). Přinesla celou řadu úprav v dané oblasti, mezi které patří zejména:

- Obecná ustanovení k investování speciálních fondů, které shromažďují peněžní prostředky od veřejnosti;
- Ustanovení týkající se speciálního fondu nemovitostí;
- Nemovitostní společnost a nabývání účastní v ní;
- Zajištění likvidity speciálního fondu;
- Podmínky poskytování úvěrů a půjček speciálním fondem;
- Speciální fond kvalifikovaných investorů;
- Udělení povolení k činnosti investičního fondu;
- Statut a zjednodušený statut, změna statutu atd.

³ Zákon č. 256/2004 Sb., ze dne 14. dubna 2004.

⁴ Zákon č. 190/2004 Sb., ze dne 1. dubna 2004.

3 Tržní rizika

Tržní riziko je komplexem rizik, jejichž zdrojem je vývoj cen na finančním trhu a dopady těchto změn do aktiv či pasiv banky. Tradičně se tržní riziko vnitřně člení podle finančního nástroje, od něž je odvozeno.

U **akciového rizika** se dále rozlišuje mezi *specifickým akciovým rizikem*, které se vztahuje ke konkrétní akci, jakožto účastnickému cennému papíru, a dopadá tak na hospodářskou situaci konkrétní akciové společnosti, jejíž akcie jsou v držení banky, a mezi *systemovým rizikem*, které se vztahuje k vývoji akciového trhu jako celku.⁵

Měnové riziko spočívá v nejistotě o vývoji kurzů měn aktiv, které jsou v jiné než domácí měně. **Úrokové riziko** pak spočívá v nejistotě o vývoji úrokových sazeb. **Komoditní riziko** spočívá v nejistotě o cenách komodit (v rámci standardizovaných komoditních derivátů).

Tržní rizika banka řeší především diverzifikací portfolia, a to zejména ve vztahu k akciovému a komoditnímu riziku, a zajišťovacími operacemi – hedgingem, a to zejména ve vztahu k úrokovému a měnovému riziku.

3.1 Právní předpisy ČNB

- [Vyhláška České národní banky č. 333/2002 Sb. ze dne 3. července 2002](#), kterou se stanoví pravidla obezřetného podnikání ovládajících osob na konsolidovaném základě
- [Opatření České národní banky č. 2 ze dne 3. července 2002](#), o kapitálové přiměřenosti bank a dalších pravidlech obezřetného podnikání na individuálním základě
- [Opatření České národní banky č. 11 ze dne 10. prosince 2002](#), kterým se stanoví požadavky na ověření řídicího a kontrolního systému banky včetně systému řízení rizik
- [Opatření České národní banky č. 1 ze dne 8. září 2003](#) k vnitřnímu řídicímu a kontrolnímu systému banky pro oblast předcházení legalizace výnosů z trestné činnosti (účinnost od 1. října 2003)
- [Opatření České národní banky č. 2 ze dne 3. února 2004](#) k vnitřnímu řídicímu a kontrolnímu systému banky
- [Vyhláška České národní banky č. 522 ze dne 15. září 2004](#), kterou se mění vyhláška České národní banky č. 333/2002 Sb., kterou se stanoví pravidla obezřetného podnikání ovládajících osob na konsolidovaném základě

⁵ Na rozdíl od systematického rizika je možno specifické akciové riziko omezit vhodnou diverzifikací portfolia účastnických cenných papírů.

Požadavky na banku plynoucí z těchto opatření:

- banka je povinna řídit svá tržní rizika, tzn. Jejich identifikaci, měření, sledování a případné přijímání opatření vedoucích k omezení podstupovaných tržních rizik.
- Banka musí mít vhodnou strategii řízení tržních rizik, tj. soubor dokumentů schválených představenstvem, které obsahují strategická rozhodnutí ohledně řízení tržních rizik,
- Představenstvo banky zodpovídá za vytvoření a fungování takové organizační a řídicí struktury banky, která umožní účinně a efektivně realizovat strategii řízení tržních rizik.

Strategie řízení rizik stanovuje:

- přijatelnou míru tržních rizik,
- metody pro řízení tržních rizik včetně stresového testování,
- soustavu limitů, kterou bude banka používat,
- zásady pro vymezení povolených produktů, měn a trhů,
- základní požadavky na organizační strukturu banky z hlediska řízení tržních rizik, včetně stanovení pravomocí, zodpovědnosti a toku informací.

LITERATURA:

VANĚK, P., Diplomová práce Možnosti kolektivního investování v České republice, Masarykova univerzita, 2005

www.cnb.cz